

Капітальні інвестиції (січень-вересень 2020 року)

Головне

Інвестиційна пауза стала однією з ключових особливостей прояву коронакризи. Через понесені суб'єктами економічної діяльності втрати та вичікувальну позицію інвесторів в умовах загальної невизначеності та мінливості ситуації, суттєве падіння інвестиційної діяльності спостерігається вже третій квартал поспіль приблизно на однаковому рівні – 34-36%.

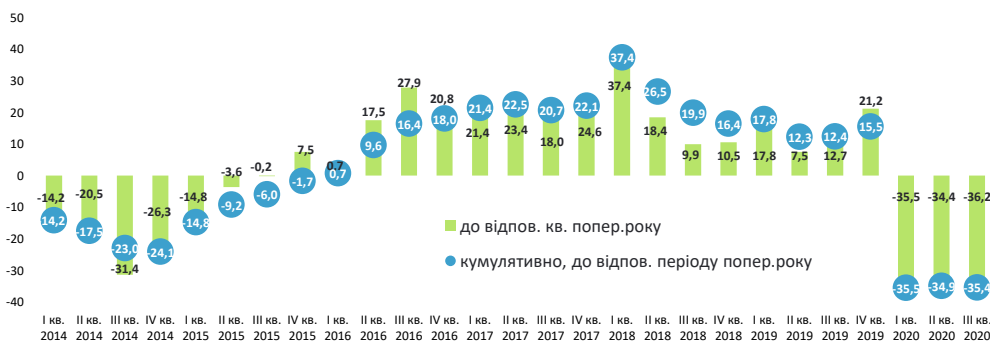
Відповідно у **січні-вересні падіння освоєних капітальних інвестицій склало 35,4%** і було найбільшим за період з 2010 року, що особливо відчутно на тлі попереднього 4-х річного періоду високої інвестиційної активності.

Падіння обсягу освоєних капітальних інвестицій має місце практично у всіх ВЕД. Найбільше скорочення освоєних капітальних інвестицій продемонстрували галузі, орієнтовані на обслуговування населення, що потрапили до переліку обмеження діяльності в умовах карантину (авіаційний транспорт, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, діяльність із забезпечення стравами та напоями). Хоча, варто зазначити, що умови пристосування до карантину та дистанційної роботи та, відповідно, стимулювання попиту на окремі товари та послуги обумовили зростання інвестицій, зокрема в такі галузі, як поштова та кур'єрська діяльність та виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів на фоні впровадження заходів по боротьбі з COVID-19. Проте, незважаючи на суттєві темпи нарощування капітальних інвестицій цими галузями, їх позитивний внесок у загальний обсяг освоєних капітальних інвестицій був незначним через малі частки у загальній структурі.

Ключові індикатори

	Січень-вересень 2019	Січень-вересень 2020
Капітальні інвестиції, млрд. грн	379	268
Капітальні інвестиції, %	12,4	-35,4

Освоєні капітальні інвестиції, %

Очікування

До кінця року в умовах подальшої дії стримуючих чинників (втрат та невизначеності щодо поширення захворюваності, а також карантинних обмежень) за результатами року варто очікувати рекордне з 2010 року скорочення обсягів освоєних капітальних інвестицій.

Деяка стабілізація ситуації та поступове відновлення виробничої активності більш вірогідно матиме місце у 2021 році, але через втрату запасу міцності інвестиційна активність буде млявою, а на показники більшою мірою впливатиме низька база порівняння поточного року.

Капітальні інвестиції (січень-вересень року)

Фактори, що впливали на динаміку капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року (I)

Стримуючі фактори

Кризова ситуація, спричинена пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19 як в світі, так і в Україні, суттєво позначилася на інвестиційній діяльності в країні.

Так, **більшість економічних агентів взяли інвестиційну паузу:**

вітчизняні – через втрату фінансових ресурсів внаслідок впливу на виробничу діяльність обмежувальних карантинних заходів, а також несприятливу зовнішню кон'юнктуру та низький попит як у світі, так і в Україні в цілому;

іноземні інвестори – через невизначеність щодо термінів і характеру поширення захворюваності та очікування покращення ситуації.

Введення карантинних заходів в Україні

Обмеження зовн.-торгівельної діяльності

Не сприятлива зовнішня кон'юнктура

Погіршення рівня ділових очікувань

Значний рівень невизначеності

Погіршення фінансових результатів підприємств.

За січень–вересень 2020р. фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств становив 93,3 млрд.грн прибутку (за січень–вересень 2019р. – 342,8 млрд. грн прибутку). Прибуток становив 411,8 млрд.грн, або 90,5% порівняно із січнем–вереснем 2019р., збитків допущено на суму 318,5 млрд.грн (або 283,9%). Частка збиткових підприємств за січень–вересень 2020р. становила 34,8% (за січень–вересень 2019р. – 22,7%).

Скорочення притоку іноземних інвестицій.

Чистий притік іноземних інвестицій у січні-вересні 2020 року склав 212 млн дол. США у порівнянні з 4 292 млн дол. США у січні-вересні 2019 року.

Скорочення обсягів виданих нових кредитів.

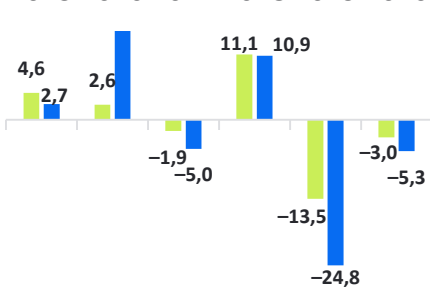
В цілому обсяг виданих нефінансовим корпораціям кредитів у січні-вересні 2020 року скоротився на 3% у порівнянні з відповідним періодом 2019 року (у тому числі довгострокових кредитів – на 5,3%).

Фінансові результати підприємств

Кредитування банківської системи

2015 2016 2017 2018 2019 2020

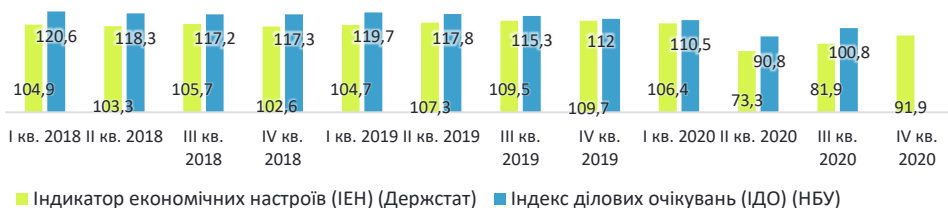

*Станом на кінець вересня кожного року до вересня попереднього, %

Капітальні інвестиції (січень-вересень року)

Фактори, що впливали на динаміку капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року (II)

Напротивагу криз попередніх років, коронакриза посилила вплив саме поведінкових чинників при прийнятті економічних рішень. Так, у 2020 році протягом всього звітного періоду за даними Держстату низьким був **індикатор економічних настроїв**. У III кварталі очікування склали **81,9%**. За результатами опитувань підприємств промисловості, що проводилось у квітні 2020 року, ними очікувалось скорочення їх обсягу капінвестицій за підсумками року на 18% порівняно з 2019 роком. При цьому на IV квартал 2020 року **Індекс ділових очікувань склав 91,9%**, а згідно опитування щодо перспектив інвестування підприємств промисловості, що було проведено в жовтні, **очікується скорочення їх обсягу капінвестицій на 33%** порівняно з 2019 роком.

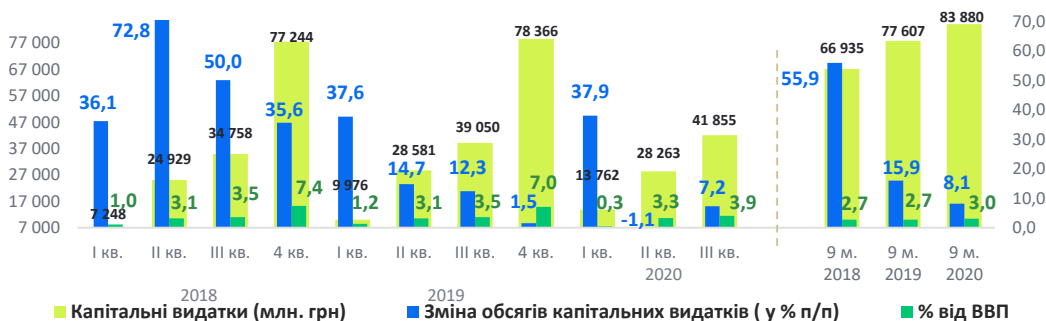
Стимулюючий фактор

У січні-вересні 2020 року **капітальні видатки зведеного бюджету порівняно з відповідним періодом 2019 року зросли на 8,1%**. Зокрема, збільшилось використання коштів на капітальний ремонт і реконструкцію та реставрацію, а також, суттєво зріс обсяг капітальних трансфертів підприємствам (на 31% порівняно з відповідним періодом 2019 року). На тлі продовження тенденції останніх років щодо активного розширення капітальних видатків бюджету, реалізації проектів «Великого будівництва» та підтримуючих заходів держави направлених на допомогу підприємствам в умовах коронакризи, у січні-вересні 2020 року кошти державного бюджету стали єдиним джерелом, що забезпечувало позитивний внесок у зростання обсягу освоєних капітальних інвестицій.

Заходи держави

В той же час, певне стимулювання з боку держави є недостатнім для компенсування понесених втрат.

Капітальні інвестиції (січень-вересень 2020 року)

За видами економічної активності

Падіння обсягу освоєних капітальних інвестицій мало місце практично у всіх видах економічної діяльності.

Такі ВЕД як добувна промисловість і розроблення кар'єрів, сільське, лісове та рибне господарство, будівництво, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря та металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування сформуvalи половину освоєних капітальних інвестицій.

ВЕД	Індекс капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року (2019 року)	Частка у структурі у січні-вересні 2020 року (2019 року)	Внесок у січні-вересні 2020 року (2019 року)
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	62,0 (134,0)	11,9 (12,4)	-4,7в.п.(-3,8в.п.)
Сільське, лісове та рибне господарство	56,6 (88,7)	9,3 (10,2)	-4,4в.п.(-1,5в.п.)
Будівництво	65,5 (105,6)	10,2 (10,6)	-3,7в.п.(0,6в.п.)
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	61,6 (138,2)	7,1 (8,2)	-3,1в.п.(2,4в.п.)
Металургійне виробництво	48,9 (134,1)	4,5 (5,4)	-2,8в.п.(1,5в.п.)
Оптова торгівля, крім автотранспорту	53,3 (101,0)	3,7 (4,6)	-2,1в.п.(0,1в.п.)
Виробництво харчових продуктів...	63,4 (142,3)	5,4 (5,4)	-2,0в.п.(1,8в.п.)

ВЕД, які знизили інвестиційну діяльність, та показали найбільше зниження обсягу освоєних капітальних інвестицій:

Авіаційний транспорт (скорочення освоєних капітальних інвестицій на 78% у порівнянні з відповідним періодом 2019 року), галузь що найбільше страждає від наслідків пандемії, пов'язаних з обмеженням пасажирського перевезення по всьому світу.

Довідково: пасажиробіа авіаційного транспорту у січні-вересні 2020 року у порівнянні з відповідним періодом 2019 року скоротилася на 65,9%. Також, суттєво знизилась прибуття та відправлення пасажирів в аеропортах: так, відправлено пасажирів на 96,8% або на 1178,6 тис пасажирів (порівняно з вереснем 2019р.), а прибуло на 97,0% або на 1185,5 тис пасажирів менше (порівняно з вереснем 2019р.).

Загалом, за даними Міжнародної асоціації повітряного транспорту, загальні втрати повітряного транспорту за час коронакризи склали 118,5 млрд. дол. США, в т.ч. втрати прибутку 510 млрд дол. США, загальне скорочення попиту по послуги авіаційного транспорту становило 66%, а загальна кількість перельотів знизилась на 47% (станом на жовтень 2020 року у порівнянні з відповідним періодом 2019 року).

Це свідчить, про суттєві проблеми авіаційного транспорту не лише в Україні, а й у світі. <https://www.iata.org/>

Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, (скорочення освоєних капітальних інвестицій на 67% у порівнянні з січнем-вереснем 2019 року) та Діяльність із забезпечення стравами та напоями (-62,6%) продемонстрували падіння як ВЕД, які потрапили до переліку обмеження діяльності під час карантину. Так, більшість підприємств цих галузей (заклади громадського харчування, розважальні заклади, спортивні центри) довгий період не працювали взагалі (особливо у II кварталі 2020 року), проведення розважальних, мистецьких та спортивних заходів було відмінено, або перенесено. Навіть після відміни повного локдауну саме ці галузі мали обмежувати свою діяльність (кількість осіб, що може обслуговуватись, або бути присутніми) та відчувати зниження попиту на власні послуги через обережну поведінку громадян, що також призвело до суттєвої втрати прибутків та банкрутства багатьох підприємств галузей.

ВЕД, в яких спостерігалось зростання обсягу освоєних капітальних інвестицій:

Фармацевтична галузь (зростання на 40,8% у січні-вересні 2020 року у порівнянні з відповідним періодом 2019 року), де у багатьох компаніях здійснювалась закупівля додаткового обладнання задля посилення виробничих потужностей та переорієнтації виробництва в умовах підвищеного попиту на продукцію.

Поштова та кур'єрська діяльність (зростання у 8,2 рази відповідно) в умовах підвищеного попиту на послуги галузі в реаліях карантинних обмежень.

Довідково: у III кварталі 2020 року Укрпошта продовжувала реалізацію проекту з запуску пересувних відділень. Також, Укрпошта продовжує розширювати автопарк: в липні компанія закупила 154 автомобілів для кур'єрської та міської доставки. Більш того, Європейський інвестиційний банк (ЕІБ) та АТ «Укрпошта» підписали угоду про залучення кредиту у розмірі 30 мільйонів євро для продовження модернізації та цифровізації поштових послуг країни, що дає підстави очікувати стрімку позитивну динаміку освоєних капітальних інвестицій в галузі до кінця року. Джерело: <https://www.ukrposhta.ua/>

Телекомунікація (електрозв'язок) (зростання на 1,5%) переважно зумовлено низькою порівняльною базою та, в деякій мірі, зростанням попиту на телекомунікаційні послуги внаслідок пристосування бізнес-середовища до віддалених умов праці, використовуючи мережі зв'язку, зокрема телефону та інтернету.

Капітальні інвестиції (січень-вересень 2020 року)

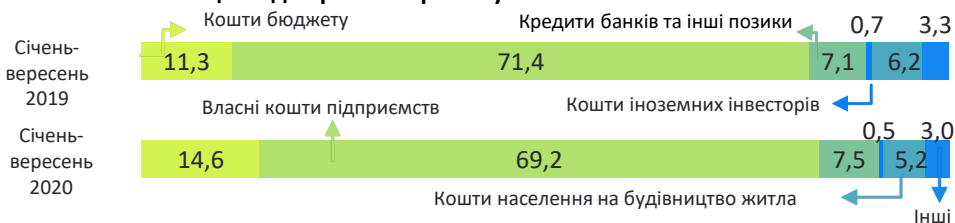
Джерела та види активів

Серед джерел фінансування капітальних інвестицій **ключовим за обсягом залишаються власні кошти підприємств**. Хоча, через погіршення фінансових результатів діяльності підприємств їх частка у структурі зменшилася.

Зростання обсягів фінансування капітальних інвестицій спостерігалось **лише за рахунок бюджетної сфери**, що єдина сформувала позитивний внесок у динаміку освоєних інвестицій, з року в рік набирає все більшої ваги, та **досягла рекордного значення** у структурі капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року у порівнянні з аналогічними значеннями з 2010 року.

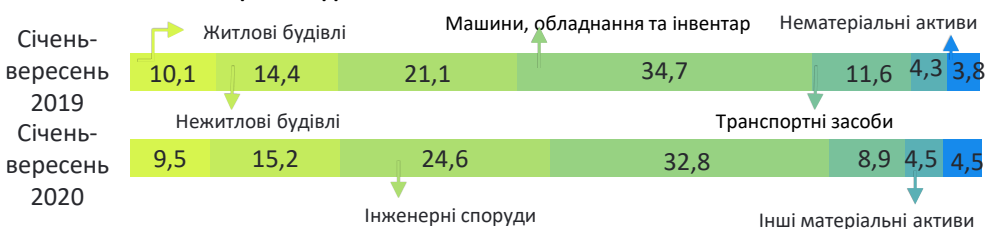
Загалом, **глибоке падіння інших джерел фінансування** стримувало інвестиційну активність в країні. Все це позначилось на зміні структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування.

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування

В умовах значної участі бюджету у фінансуванні будівельних робіт, **частка капітальних інвестицій, направлених у нежитлові будівлі та споруди, зростає**. Основним чинником цього було активне проведення дорожніх робіт в умовах реалізації проектів Великого дорожнього будівництва, що дозволило прискорити зростання обсягів виконаних робіт у будівництві інженерних споруд. Крім того, будівництво об'єктів соціальної інфраструктури, включених до проекту «Велике будівництво», дозволило в деякій мірі наростити обсяги будівництва нежитлових будівель. Поряд з тим, **у житловому будівництві спостерігалось значне скорочення**, у тому числі через зниження попиту на житлову нерухомість на початкових стадіях будівництва через зниження доходів домогосподарств та, як наслідок, недостатку фінансових ресурсів у забудовників, які здійснюють будівництво за кошти покупців. Як і раніше, близько третини освоєних капітальних інвестицій направлені у машини, обладнання та інвентар. Проте, у січні-вересні 2020 року в умовах скорочення прибутків та зростання збитків підприємств мало місце **скорочення частки машин, обладнання та інвентару та транспортних засобів** у структурі капітальних інвестицій за активами.

Капітальні інвестиції за видами активів

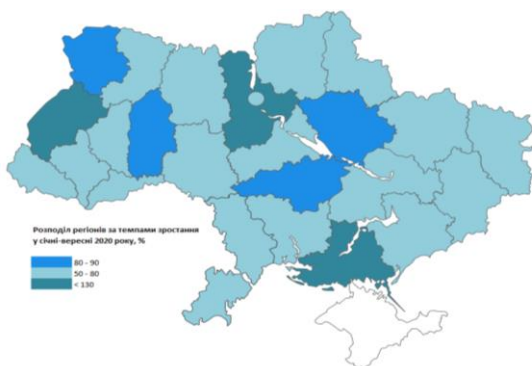

Капітальні інвестиції (січень-вересень 2020 року) За регіонами

Скорочення обсягів освоєних капітальних інвестицій мало місце у всіх регіонах України.

Найменше постраждали Хмельницька, Полтавська, Кіровоградська та Волинська області, скорочення капітальних інвестицій в яких було меншим за 20 % (падіння обсягів освоєних капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року у цих областях склало відповідно «-» 10,2%, «-» 14,6%, «-» 16,7% та «-» 17,8% у порівнянні з січнем-вереснем 2019 року). Найбільше постраждали Херсонська, Київська та Львівська області, обсяг освоєних інвестицій в яких скоротився більш ніж у 2 рази (падіння обсягів освоєних капітальних інвестицій у січні-вересні 2020 року у цих областях склало відповідно «-» 57,5%, «-» 51,2% та «-» 50,1% у порівнянні з січнем-вереснем 2019 року).

Розподіл регіонів за темпами падіння у січні-вересні 2020 року

Найсуттєвіший негативний внесок був сформований значним скороченням освоєних капітальних інвестицій у м. Києві («-» 12,2 в.п.), а також Київській («-» 4,1 в.п.), Дніпропетровській («-» 3,6 в.п.) та Львівській («-» 2,4 в.п.) областях.

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Загалом, порівнюючи динаміку валового нагромадження основного капіталу у різних країнах можна говорити про те, що 2020 рік характеризується інвестиційною паузою не лише для України, але і для більшості країн світу.

Зміна обсягу ВНОК в Україні та окремих країнах Європи, % до відповідного періоду попереднього року

